

Nr 291.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor m. m.; given Stockholms slott den 16 maj 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Josef Weijne.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 maj 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne följande.

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 207, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor beräkna ett förslagsanslag av 141 000 000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 1, bilaga 29 (Kapitalbudgeten, ecklesiastikdepartementet, punkten 12) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 till Vissa byggnadsarbe-

Bihang till riksdagens protokoll 1947. 1 saml. Nr 291.

ten vid folkskoleseminarierna beräkna ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Sedan dessa ärenden numera färdigberetts, anhåller jag att få ånyo anmäla desamma. Tillika torde jag få anmäla ytterligare två anslagsfrågor.

1. Förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor.

Ifrågavarande anslag är för innevarande budgetår uppfört med 136 000 000 kronor och disponeras på följande sätt:

1. Statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor, <i>förslagsvis</i>	kronor 135 573 000
2. Statsbidrag till avlöande av överlärare, <i>förslagsvis</i> >	190 000
3. Ersättning för sjukvårdskostnad, <i>förslagsvis</i> >	190 000
4. Ersättning för flyttningkostnad, <i>förslagsvis</i> >	10 000
5. Bidrag för svensk undervisning åt svenska barn i utlandet >	37 000

Summa kronor 136 000 000.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att anslaget för nästa budgetår höjes med i runt tal 2 400 000 kronor till 138 400 000 kronor. Överstyrelsen har därvid räknat med en höjning av posten 1 med 2 200 000 kronor och av posten 2 med 255 000 kronor ävensom en sänkning av posten 3 med 40 000 kronor. Överstyrelsen har anfört bland annat följande.

1. *Statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor.* Anslagsbehovet torde bli något högre än för innevarande budgetår. Antalet lärartjänster beräknas öka såväl på grund av ökat timantal i skolorna som på grund av införande av ett sjunde och i en del fall ett åttonde skolår. Enligt av överstyrelsen gjord undersökning beräknas antalet nya erforderliga folkskollärartjänster vid början av läsåret 1947/48 till omkring 460. Någon ökning av antalet småskoletjänster är enligt undersökningen däremot icke att vänta vid denna tidpunkt. Uppskattas kostnaderna för de nya folkskollärartjänsterna efter ett medeltal, som motsvarar avlöningen till en sådan lärare i 14 löneklassen å C-ort, skulle hela utgiftsökningen uppgå till omkring 2 200 000 kronor. Med hänsyn härtill liksom till anslagsförbrukningen under de senaste budgetåren föreslår överstyrelsen en höjning av anslagsposten med nyssnämnda belopp.

2. *Statsbidrag till avlöande av överlärare.* Kungörelsen den 29 juni 1946, nr 528, angående arvode m. m. åt folkskolans distriktsöverlärare och skolsekreterare samt statsbidrag till sådant arvode medför givetvis ökade utgifter. I Kungl. Maj:ts proposition 1946: 194, s. 37, beräknades kostnaderna för ändamålet till 445 000 kronor. Överstyrelsen föreslår därför, att anslagsposten höjes med 255 000 kronor till 445 000 kronor.

3. *Ersättning för sjukvårdskostnad.* Sjukersättning till lärare har av över-

styrelsen beviljats med 101 495 kronor för budgetåret 1942/43, med 106 300 kronor för budgetåret 1943/44 och med 131 932 kronor för budgetåret 1945/46. Utgifterna beräknas visserligen öka även i fortsättningen men väntas icke uppgå till det för innevarande budgetår upptagna beloppet. Överstyrelsen anser därför anslaget kunna sänkas med 40 000 kronor till 150 000 kronor.

4. *Ersättning för flyttningskostnad.* Budgetåret 1944/45 beviljade överstyrelsen ersättning för flyttningskostnader i 34 fall med sammanlagt 4 677 kronor, budgetåret 1945/46 i 48 fall med sammanlagt 9 292 kronor. Utgifterna ha sålunda ökat men dock icke överstigit det för budgetåret 1946/47 beviljade anslaget. Överstyrelsen föreslår därför, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

5. *Bidrag för undervisning åt svenska barn i utlandet.* Såvitt överstyrelsen har sig bekant har under det senast förflutna året undervisning endast fortgått vid vissa av de skolor, för vilka anslaget är avsett. Med hänsyn till de ovissa förhållanden, som ännu råda, anser sig överstyrelsen sakna anledning att nu föreslå någon ändring av anslaget.

Den sammanlagda ökningen av anslaget skulle sålunda komma att uppgå till $(2\,200\,000 + 255\,000 - 40\,000 =)$ 2 415 000, eller avrundat 2 400 000 kronor.

Riksräkenskapsverket har anfört:

Vad angår den av skolöverstyrelsen föreslagna höjningen av anslagsposten till statsbidrag till *avlöning åt lärare vid folk- och småskolor*, orsakas den enligt vad överstyrelsen framhållit av lönekostnaden för omkring 460 nya lärartjänster som skulle bli erforderliga från och med läsåret 1947/48. Riksräkenskapsverket får i anledning härav framhålla, att med hänsyn till gällande bestämmelser rörande utbetalning av statsbidrag till avlöning av folk- och småskollärare samt förskott å sådant bidrag (jfr 9 § kungörelsen den 30 juni 1942, nr 624) ändringar beträffande lönekostnadens storlek påverka anslagsbelastningen först under budgetåret näst efter det ändringen uppkommer. På grund härav torde den av överstyrelsen angivna höjningen av lönekostnaden under läsåret 1947/48 komma att påverka anslagsbelastningen först under budgetåret 1948/49. Anslagsbelastningen för budgetåret 1947/48 kommer däremot att påverkas av ändringar av lönekostnaden under läsåret 1946/47. Härvid må beaktas, att, såsom riksräkenskapsverket påpekat i utlåtande den 16 oktober 1944 angående skolöverstyrelsens beräkning av ifrågasvarande anslag för budgetåret 1945/46, varje ändring av lönekostnaden övergångsvis i dubbel måtto inverkar på medelsbehovet för budgetåret näst efter det ändringen genomförts. Med beaktande härav och med ledning av från skolöverstyrelsen under hand inhämtade uppgifter rörande ändring av antalet lärare under budgetåren 1945/46 och 1946/47 har inom riksräkenskapsverket verkställts en beräkning av medelsbehovet å anslagsposten i fråga för budgetåret 1947/48. Denna beräkning har givit vid handen, att höjningen av anslagsposten i fråga borde uppgå till omkring 3 000 000 kronor och att alltså anslagsposten borde uppföras med 138 573 000 kronor. Ämbetsverket vill emellertid understryka, att det är synnerligen vanskligt att mera noggrant beräkna ett anslag av här ifrågasvarande struktur och storleksordning. Framhållas må, att avvikelserna mellan anvisade anslag och redovisade nettoutgifter till stor del bero på det tillämpade förskotts-förfarandet. Vid sådant förhållande kan ifrågasättas, huru-

vida icke anslagsposten bör beräknas till jämna miljontal kronor. Därvid torde anslagsposten för budgetåret 1947/48 kunna avrundas nedåt till 138 miljoner kronor, vilket belopp ligger mellan de av skolöverstyrelsen och riksräkenskapsverket beräknade beloppen.

Vad angår skolöverstyrelsens beräkning av medelsbehovet för statsbidrag till *avlönande av överlärare*, får riksräkenskapsverket förordna, att det av skolöverstyrelsen beräknade beloppet, 445 000 kronor, med hänsyn till vad föredragande departementschefen i proposition nr 194 (s. 37 och 38) till 1946 års riksdag anfört rörande kostnaderna för överlärarorganisationen under de närmaste åren efter den i anslutning till nämnda proposition genomförda reformen på området, avrundas nedåt till 400 000 kronor.

Mot skolöverstyrelsens beräkning av övriga anslagsposter har riksräkenskapsverket intet att erinra.

Riksräkenskapsverket får slutligen framhålla, att ämbetsverket i underdånigt utlåtande den 18 oktober 1945 angående skolöverstyrelsens beräkning av ifrågavarande anslag för budgetåret 1946/47 förordnat, bland annat, en uppdelning av anslaget på fem särskilda anslag.

I detta sammanhang torde jag få uppta frågan om statsbidrag till en svensk skola i Addis Abeba i Etiopien. Kungl. Maj:t har genom beslut den 18 oktober 1946 anvisat 5 000 kronor att tills vidare bestridas från åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter såsom bidrag till avlönande läsåret 1946/47 av en svensk lärare vid en skola för svenska barn i Addis Abeba. *Kommittén för ordnandet av en svensk folkskola i Addis Abeba* har nu anhållit om statsbidrag jämväl för nästa budgetår.

Skolöverstyrelsen tillstyrker, att statsbidrag beviljas till avlönande av en folkskollärare vid ifrågavarande skola.

Departements-
chefen.

Jag vill till en början erinra, att grunderna för en ny boställsordning för folkskolans lärare genom propositionen 1946:356 underställdes 1946 års riksdag vid dess höstsession. I samband därmed framlades icke något förslag till reglering av hyresavdragsbeloppen, då denna fråga av vissa skäl först framdeles ansågs böra upptagas till behandling. Det har varit min avsikt att i samband med anmälan av anslagsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår ånyo upptaga denna fråga, liksom även spörsmålet om de ändringar i grunderna för statsbidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor, som må föranledas av de nya bestämmelserna angående tjänstebostäder och övergången från brutto- till nettolönssystem i samband med den allmänna löneregleringens genomförande. Beredningen av dessa frågor har emellertid ännu icke kunnat avslutas. Med hänsyn till gällande ordning för utbetalningen av statsbidrag till avlöning av lärare vid folkskoleväsendet torde anslagsbehovet för nästa budgetår knappast komma att påverkas av eventuella nya bestämmelser i angivna hänseenden. Med hänsyn härtill och då det för den slutliga regleringen av riksstaten är påkallat, att slutligt förslag nu förelägges riksdagen om anvisande av medel under förevarande anslag, har jag ansett mig böra anmäla anslagsfrågan för sig. De övriga spörsmålen torde senare få föreläggas riksdagen.

I enlighet med riksräkenskapsverkets förslag torde anslagsposten till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor böra beräknas till 138 000 000 kronor och anslagsposten till avlönande av överlärare till 400 000 kronor. Anslagsposterna till ersättning för sjukvårdskostnad och ersättning för flyttningkostnad torde, såsom skolöverstyrelsen föreslagit, böra uppföras med respektive 150 000 kronor och 10 000 kronor. Under anslagsposten till bidrag för svensk undervisning åt svenska barn i utlandet torde ett belopp av 5 000 kronor böra beräknas såsom bidrag till avlönande av en svensk lärare i Addis Abeba. Tidigare från åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter förskotterade medel för nämnda ändamål böra tillgodoföras sistnämnda anslag från nu förevarande anslag. Någon höjning av anslagspostens nuvarande belopp, 37 000 kronor, torde emellertid icke föranledas av vad jag sålunda förordat.

Vid bifall till vad jag förordat torde ifrågavarande anslag alltså böra uppföras med $(138\,000\,000 + 400\,000 + 150\,000 + 10\,000 + 37\,000 =)$ 138 597 000 kronor eller med i avrundat tal 138 600 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 2 600 000 kronor. Den av riksräkenskapsverket förordade uppdelningen av anslaget på fem skilda anslag anser jag mig för närvarande icke böra tillstyrka.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 138 600 000.

2. Investeringsanslag till vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna.

I propositionen nr 230 har jag vid anmälan av folkskoleseminariernas anslagsbehov för nästa budgetår förordat en utvidgning av seminarieorganisationen genom inrättande av nya provisoriska seminarier i Göteborg, Jönköping, Härnösand, Kristianstad och Linköping. De båda förstnämnda seminarierna äro avsedda att träda i verksamhet från och med nästa budgetår och de återstående från och med budgetåret 1948/49. I samband därmed framhöll jag, att den sålunda förordade utvidgningen av seminarieorganisationen givetvis icke kunde genomföras utan vissa byggnadsarbeten. Beträffande Jönköpingsseminariet hade staden åtagit sig att bekosta iståndsättande av erforderliga lokaler, vilka därefter mot viss hyresersättning skulle ställas till statens förfogande. För nämnda seminarium påkallades därför inga byggnadsåtgärder från statens sida. Så vore däremot förhållandet med de övriga av nyssnämnda seminarier, varjämte jag även framhöll, att det syntes erforderligt att uppföra en nybyggnad för det från och

med innevarande budgetår inrättade provisoriska seminariet i Stockholm. Jag torde nu få upptaga dessa byggnadsfrågor till närmare behandling.

Med skrivelse den 2 januari 1947 till 1945 års seminarieakkunniga har *byggnadsstyrelsen* överlämnat ritningar och förslag till ifrågavarande byggnadsarbeten. Seminarieakkunniga ha sedermera i samband med sitt den 21 januari 1947 avgivna betänkande rörande elevintagningen vid folkskoleseminarierna med eget yttrande överlämnat ifrågavarande utredning till Kungl. Maj:t. Av densamma inhämtas bland annat följande.

H ä r n ö s a n d. Förslaget avser ombyggnad för seminarieändamål av den nuvarande dövstumskolbyggnaden, sedan den av riksdagen beslutade nybyggnaden för dövstumskolan färdigställts. Ombyggnaden utföres efter ungefär samma linjer som den ombyggnad av dövstumskolan i Gävle för det därvarande provisoriska seminariet, vartill medel anvisats av 1946 års riksdag. Liksom i Gävle skall även en gymnastikbarack uppföras på tomten, varigenom seminariet får 2 gymnastiksalar. Hela byggnaden är dåligt underhållen. Kostnaderna för dess iordningställande bli därför relativt stora. Byggnadskostnaderna ha av byggnadsstyrelsen beräknats till i runt tal 800 000 kronor.

Ombyggnadsförslaget har närmare åskådliggjorts å en situationsplan och 6 ritningar, upprättade av arkitekten Karl W. Ottesen och dagtecknade den 15 januari 1947.

K r i s t i a n s t a d. Här avses ombyggnad av tre Vendes artilleriregemente förut tillhörande kasernbyggnader, nämligen den s. k. södra kasernen, sjukstugan och exercishuset, vilka stå outnyttjade, sedan regementet inflyttat i nya kaserner utanför staden. I exercishuset inrymmas aula och 2 gymnastiksalar och i sjukstugan inredas institutioner för naturvetenskaplig undervisning. Övriga lokaler förläggas till kasernbyggnaden. Värmeledningssystemet omlägges.

Kostnaderna för byggnadsföretaget, vilket närmare utformats å 6 av arkitekten Joel Lundeqvist upprättade, den 13 december 1946 och den 18 januari 1947 dagtecknade ritningar, ha beräknats till omkring 875 000 kronor.

L i n k ö p i n g. Förslaget avser ianspråktagande av den gamla seminariebyggnaden vid Drottninggatan, vilken upphörde att användas för seminarieändamål 1927 och för närvarande nyttjas av länsstyrelsen. Byggnaden är efter nyligen genomgången reparation i relativt gott skick med undantag av värmeledningssystemet, som är mycket gammalmodigt. I denna byggnad kunna enligt av arkitekten A. Porne i januari 1947 upprättade ritningar erhållas 6 klassrum, en aula och diverse andra utrymmen för expedition, lärarrum, läsrum, kvinnlig slöjd m. m. En fristående byggnad, som innehåller gymnastik-, tecknings- och musiksalar, tarvar en grundlig reparation och kan därefter omedelbart disponeras.

Kostnaderna för erforderliga reparationsarbeten å ifrågavarande byggnader ha av byggnadsstyrelsen beräknats till omkring 150 000 kronor.

Förberedande arbeten pågå för uppförande av en nybyggnad för länsstyrelsens i Linköping räkning. Denna frågas lösning är en förutsättning för att seminariebyggnaden skall kunna frigöras för seminarieändamål.

G ö t e b o r g och **S t o c k h o l m.** I båda städerna avses nybyggnader komma till stånd. Enligt det av byggnadsstyrelsen upprättade förslaget, som utformats på samma sätt för båda byggnadsföretagen och åskådliggjorts å en situationsplan och 5 ritningar, upprättade av arkitekten G. Laudon och

dagtecknade den 20 december 1946, skulle i en huvudbyggnad inrymmas lokaler för ett seminarium med en 1-årig och två 2-åriga linjer samt i en med huvudbyggnaden sammanhängande flygel lokaler för övningskola. Vidare skulle uppföras en friliggande gymnastikbyggnad, innefattande 2 gymnastiksalar och 2 musiksalar. Huvudbyggnaden har konstruerats med en öppen rotunda i mitten, medan aulan förlagts i en utbyggnad.

Kostnaderna för vardera byggnadsföretaget ha av byggnadsstyrelsen beräknats till omkring 3 300 000 kronor.

Beträffande förläggningsplatserna för sistnämnda båda seminarier har, i fråga om Göteborg, stadens fastighetskontor i skrivelse till byggnadsstyrelsen den 28 mars 1947 meddelat, att drätselkammarens andra avdelning under hand förklarar sig villig tillstyrka att å Guldhedsområdet tomt för ett nytt folkskoleseminarium upplåtes utan ersättning.

I fråga om Stockholm har byggnadsstyrelsen i sin nyssnämnda skrivelse till seminariesakkunniga framhållit de mycket stora svårigheterna att finna lämplig tomt för ändamålet inom Stockholms stad. Däremot kunde bland annat Lidingö stad erbjuda lämplig mark, varjämte möjligheter till en förläggning i Stockholms södra förorter syntes förefinnas.

Byggnadsstyrelsen framhåller slutligen, att de framlagda ritningarna uppgjorts i huvudsak efter av seminariesakkunniga tillhandahållna lokalprogram, varvid beträffande Linköping, Kristianstad och Härnösand de befintliga byggnadernas möjligheter i stort sett anvisat en övre gräns för anordnandet av lokaler. Styrelsen hade emellertid funnit förslagen i vissa avseenden väl stort tilltagna. Sålunda ville styrelsen för egen del ifrågasätta nödvändigheten av att beträffande Göteborg och Stockholm anordna särskild friliggande aula, vilken av styrelsen kostnadsberäknats till 225 000 kronor, samt beträffande Kristianstad inrätta aula i exercishuset, vilken beräknats draga en kostnad av 25 000 kronor. Likaså syntes det böra övervägas, huruvida dubbla gymnastiksalar i allmänhet erfordrades.

Seminariesakkunniga ha understrukit betydelsen av tillgång till aula och dubbla gymnastiksalar, men ha icke ansett nödvändigt att aulan i Göteborg och Stockholm göres friliggande. Vidare ha de sakkunniga framhållit betydelsen av en så central förläggning som möjligt för det nya Stockholmsseminariet. De sakkunniga ha närmare anfört följande.

Mot de av byggnadsstyrelsen uppgjorda skissritningarna ha de sakkunniga i huvudsak icke något att invända. Viss omgruppering av lokalerna och vissa andra smärre ändringar synes dock böra göras vid den slutliga utformningen av ritningarna. Vad byggnaderna i Härnösand och Kristianstad beträffar, så kunna de icke inrymma fullt alla de lokaler ett seminarium behöver, t. ex. lokaler för skolkök och metallslöjd. Sådana torde dock kunna hyras i närheten.

Byggnadsstyrelsen ifrågasätter nödvändigheten av särskild friliggande aula i Stockholm och Göteborg samt av aula i exercishuset i Kristianstad. De sakkunniga finna det liksom byggnadsstyrelsen icke nödvändigt, att aulan uppföres friliggande. Om den inbygges i byggnadskroppen för semi-

nariet i övrigt, bör den givetvis kunna göra samma nytta för läroanstalten. Men de sakkunniga vilja bestämt hävda, att en läroanstalt av seminarietyp måste ha tillgång till en stor samlings-sal, som kan rymma hela seminariet och helst också samtidigt dess övningsskola. Särskilt vid seminariabyggnaderna i Stockholm och Göteborg, som äro avsedda att permanent användas för seminarienämdamål, är detta nödvändigt. Seminariet i Kristianstad skall däremot utnyttjas under ett färre antal år, men då aulan kan inrymmas i en redan befintlig byggnad och i framtiden givetvis alltid kan komma till stor nytta såsom samlingslokal i staden, synes det vara mycket ändamålsenligt att utföra ombyggnaden i huvudsaklig överensstämmelse med de framlagda ritningarna.

Byggnadsstyrelsen är även tveksam om behovet av dubbla gymnastiksalar i Stockholm, Göteborg och Kristianstad. De sakkunniga vilja med anledning härav framhålla, att de ifrågavarande seminarierna bliva av den storlek, att en enda gymnastiksal blir alldeles otillräcklig. De båda gymnastiksalarna synas komma att bli helt belagda. Då de blivande lärarna skola erhålla utbildning till lärare jämväl i gymnastik, lek och idrott, är det nödvändigt, att tillräckliga lokaler stå till förfogande härför och att byggnadstillstånd beviljas för gymnastiksalarnas uppförande samtidigt med övriga byggnadsarbeten.

Det är att livligt beklaga, om lämplig tomt för ett seminariebygge icke finnes att tillgå i Stockholm. Ur rekryteringssynpunkt kan nämligen Stockholm sägas utgöra ett eget område för ett seminarium. Att staden bör ha ett folkskoleseminarium även för manliga elever har erkänts genom riksdagens beslut att här upprätta ett sådant. Seminariet borde ligga så centralt, att de elever, som ha sina hem i staden, skulle kunna besöka seminariet utan att behöva göra alltför långa resor eller kanske t. o. m. inackordera sig i seminariets närhet. Detta skulle emellertid bli fallet, om seminariet, såsom byggnadsstyrelsen alternativt föreslår, förlades till Lidingö. Seminariets nuvarande rektor har på de sakkunnigas förfrågan ansett sig böra bestämt avstyrka en sådan åtgärd. Han har påpekat, att 40 procent av seminariets nuvarande elever ha sina hem inom Stockholms stads gränser. Åtskilliga av dem bo i de folkrika församlingarna Bromma, Enskede och Brännkyrka. Därest seminariet förlades till Lidingö och i närheten av Kyrkviken därstädes, vilken plats väl närmast torde komma i fråga, skulle dessa elever få en restid av en timme eller mera mellan bostaden och seminariet. Rektor har vid samtal med dem funnit, att de vid sådant förhållande antingen sett sig nödsakade att avstå från seminariestudierna eller också tvungits att inackordera sig på närmare håll. Med hänsyn till de rekryteringssvårigheter, som sannolikt komma att yppa sig under den närmaste framtiden, måste det bliva svårare att rekrytera ett seminarium på Lidingö än ett i Stockholm.

De sakkunniga instämma helt i dessa synpunkter.

Det bör också framhållas, att lärarutbildningen står inför omorganisation och att det är att förvänta, att densamma hur den än kommer att utgestaltas, i framtiden är i behov av en närmare kontakt än nu med bibliotek och vetenskapliga institutioner. Ur denna synpunkt vore det av betydelse, att det nya seminariet icke förlades utanför Stockholm.

I *särskilt yttrande* ha ledamöterna av seminariesakkunniga *R. Bergh* och *S. Wahlund* anfört följande.

Det måste nog betraktas som uteslutet, att någon längre tid använda de nuvarande seminarielokalerna i Stockholm för sitt ändamål. Det är också

uppenbart, att en ny seminariebyggnad bör uppföras, som i framtiden skall ersätta det nuvarande folkskoleseminariet i Stockholm. Huruvida detta nya folkskoleseminarium bör förläggas till Stockholm eller stockholmstrakten överhuvud, bör däremot efter vår mening bli föremål för ytterligare överväganden.

Skolöverstyrelsen har anslutit sig till av de sakkunniga framförda synpunkter i förevarande frågor, varvid överstyrelsen beträffande förläggningen av seminariet i Stockholm anfört följande.

Beträffande platsen för det nya seminariet i Stockholm vill överstyrelsen helt ansluta sig till de sakkunnigas synpunkter. Då Stockholm utgör ett eget stort rekryteringsområde, bör man även för framtiden räkna med behovet av ett seminarium där. Och detta bör ej få ett läge i periferien, då det torde vara angeläget, att seminariet får goda möjligheter att utnyttja de kulturella institutioner av olika slag, som finnas i huvudstaden. Hur än utbildningen av lärare kommer att ordnas i framtiden, torde man kunna förut-sätta, att den ej kommer att medföra minskat behov av tillgång till nämnda möjligheter, utan man får väl snarast räkna med en intimare anknytning till högskoleundervisning. Överstyrelsen anser det därför vara av stor vikt, att det nya seminariet i Stockholm får ett så centralt läge som möjligt, och finner förslaget om seminariets förläggning långt ut på Lidingö ur många synpunkter mindre lämpligt. Alla tänkbara möjligheter att finna en mera central plats inom Stockholm böra övervägas.

I samband med avgivandet av sitt yttrande har överstyrelsen överlämnat en till överstyrelsen ingiven framställning från *föreningen Ekhagen* angående förläggande av seminariet till Frescati-området. Överstyrelsen har funnit detta förslag förtjäna att övervägas, dock endast under förutsättning, att en ännu mer central plats ej kunde ställas till förfogande.

Föreningen Ekhagen har sedermera i skrivelse den 2 april 1947 gjort förnyad framställning i ämnet.

Såsom framgår av förutnämnda proposition nr 230 ha *chefen för armén* och *arméns fortifikationsförvaltning* ansett, att från den ifrågasatta upplåtelsen av kasernbyggnaderna i Kristianstad borde undantagas dels tre inom den s. k. södra kasernen befintliga underofficersbostäder, dels ock en i källarvåningen i samma byggnad inredd fast radioanläggning.

Jag har redan vid anmälan av propositionen nr 230 förklarat mig i prin-^{Departements-}
cip godkänna de anordningar för att bereda lokaler för de av mig förordade ^{chefen.}
nya provisoriska seminarierna i Härnösand, Kristianstad och Linköping, som föreslagits av 1945 års seminariesakkunniga och som innebära, att för dessa seminariers räkning skulle tagas i anspråk den nuvarande dövstumskolans lokaler i Härnösand, vissa av Vendes artilleriregementes gamla kasernbyggnader i Kristianstad samt den gamla seminariebyggnaden i Linköping. De förslag till förbättrings- och reparationsarbeten beträffande dessa lokaler, som framlagts av byggnadsstyrelsen efter av de sakkunniga givna anvisningar och som nu föreligga till bedömande, ha i

allt väsentligt icke givit mig anledning till erinran. Måhända kunna vissa mindre ändringar i förslagen visa sig erforderliga eller önskvärda vid den slutliga utformningen av ritningarna; jag syftar därvid bland annat på, att viss omdisposition av lokalerna i Kristianstad torde nödvändiggöras av att vissa utrymmen synas komma att undantagas vid den ifrågasatta upplåtelsen av den s. k. södra kasernen. Byggnadsstyrelsen har ifrågasatt behovet av en aula och dubbla gymnastiksalar vid sistnämnda seminarium. Jag hyser beträffande dessa spörsmål samma uppfattning som de sakkunniga, nämligen att behovet av två gymnastiksalar är obestridligt samt att aulan, även om den i och för sig måhända skulle kunna undvaras, dock lämpligen bör komma till stånd med hänsyn till de relativt obetydliga kostnader, som beräknats belöpa på denna del av byggnadsarbetena för ifrågavarande seminarium. Mot de av byggnadsstyrelsen för närvarande beräknade kostnaderna för nu nämnda byggnadsföretag, 800 000 kronor i Härnösand, 875 000 kronor i Kristianstad och 150 000 kronor i Linköping, har jag icke funnit anledning till erinran.

Beträffande de föreslagna nybyggnaderna för de provisoriska seminarierna för manliga elever i Stockholm och för kvinnliga elever i Göteborg må här erinras, att dessa lokaler äro erforderliga i första hand för nämnda provisoriska seminarier, då andra lokaler för dessa seminarier endast kunnat erhållas under en övergångstid, i Stockholm intill den 1 juli 1948 och i Göteborg till 1950-talets början. När seminarieorganisationen åter en gång måhända kan minskas och de provisoriska seminarierna bli obehövlige, är avsikten att flytta över de permanenta seminarierna i dessa städer till de nya lokalerna. Sistnämnda seminariers nuvarande lokaler torde då vara mindre lämpliga för sitt ändamål.

I fråga om nybyggnaden i Göteborg torde man, såsom av den föregående redogörelsen framgår, kunna räkna med att Göteborgs stad välvilligt skall ställa tomt kostnadsfritt till förfogande å Guldhedsområdet. Det av byggnadsstyrelsen framlagda byggnadsförslaget synes mig vara på det hela taget ändamålsenligt utformat och ägnat att läggas till grund för utarbetande av slutliga ritningar. Därvid synes emellertid böra tagas under övervägande, om icke viss besparing skulle kunna göras genom att, såsom byggnadsstyrelsen ifrågasatt, förlägga aulan inom byggnadskroppen i övrigt. Mot de beräknade kostnaderna, 3 300 000 kronor, har jag i och för sig icke funnit anledning till erinran.

Vidkommande frågan om uppförande av seminariebyggnad i Stockholm vill jag framhålla, att stora svårigheter här erbjuda sig att erhålla lämplig tomtplats. Jag har redan vid anmälan av propositionen nr 230 framhållit angelägenheten av att alla försök göras för att ernå en så central förläggning som möjligt för detta seminarium. Jag ansluter mig därvidlag helt till de synpunkter, som anförts av seminariesakkunniga och skolöverstyrelsen. Icke minst synes det av vikt med en central förläggning ur den synpunkten,

att man för framtiden troligen har att räkna med en sådan organisation av lärarutbildningen, att denna väsentligt mer än nu kommer att kräva intim kontakt med övriga kulturella institutioner i huvudstaden.

Sedan ett flertal olika möjligheter övervägts, synes måhända, enligt vad jag under hand inhämtat från byggnadsstyrelsen, en lösning stå att vinna inom den del av psykiatriska sjukhusets område å Kungsholmen, som är beläget utmed Rålambsvägen omedelbart öster om Fredhälls folkskola. Detta område utnyttjas för närvarande som köksträdgård för sjukhuset. Jag vill erinra, att planer föreligga på att i närheten av Stockholm uppföra ett nytt sinnessjukhus som ersättning för psykiatriska sjukhuset. Enligt vad jag under hand inhämtat, torde det icke vara uteslutet att träffa sådana anstalter, att nyssnämnda område redan nu kan tagas i anspråk för seminarieändamål. Jag vill för egen del framhålla att, därest tomtfrågan för seminariet kunde ordnas på sätt här antytts, detta skulle utgöra en ur skilda synpunkter mycket fördelaktig lösning. Då det skulle vara tänkbart att därvid utnyttja Fredhälls folkskola som övningsskola ävensom förefintliga gymnastiksalar vid denna och andra skolor i närheten för gymnastikundervisningen, skulle byggnadsprogrammet, åtminstone till en början, måhända kunna icke oväsentligt nedskäras.

Skulle nu angivna område icke kunna disponeras för ändamålet, torde det finnas skäl att överväga det i ärendet framförda förslaget om seminariets förläggande till Frescati-området. Otvivelaktigt skulle även en dylik förläggning innebära en relativt tillfredsställande lösning.

Därest strävandena att finna en lämplig tomt inom stadens område icke skulle leda till resultat, torde man bli nödsakad att undersöka möjligheterna för en förläggning i stadens närhet. Byggnadsstyrelsen har för sin del med hänsyn till den stora knappheten på för statliga ändamål lämplig tomtmark inom staden ansett sig böra förorda en sådan förläggning och därvid i första hand ifrågasatt en förläggning inom Lidingö stad.

Såsom av det anförda torde framgå tarvar seminariets förläggningsfråga ytterligare överväganden. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa de avgöranden, som de fortsatta undersökningarna kunna giva anledning till. Då det emellertid är mycket angeläget att snarast efter en lösning av tomtfrågan kunna igångsätta byggnadsföretaget, vill jag förorda, att redan nu medel, förslagsvis 150 000 kronor, anvisas för ifrågavarande byggnadsföretag. Till huvudsaklig grund för dettas utformning torde kunna läggas det förslag till nybyggnad för Göteborgs-seminariet, som jag nyss berört, dock med de eventuella inskränkningar i byggnadsprogrammet, som enligt vad förut anförts måhända kunna vidtagas, därest seminariet skulle komma att förläggas i närheten av Fredhällsskolan.

För de övriga förordade byggnadsföretagen torde för nästa budgetår behöva anvisas blott eu del av de i det föregående beräknade erforderliga anslagsmedlen, med undantag för omändringsarbetena i Linköping, vilka torde

kunna färdigställas under nästa budgetår. För sistnämnda ändamål böra därför anvisas 150 000 kronor. För byggnadsföretagen i Härnösand, Kristianstad och Göteborg torde böra anvisas sammanlagt 1 700 000 kronor. De förordade beloppen torde böra beviljas under ett gemensamt investeringsanslag, benämnt Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna, vilket anslag alltså för nästa budgetår bör uppföras med (150 000 + 150 000 + 1 700 000 =) 2 000 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna* för budgetåret 1947/48 anvisa ett investeringsanslag av kronor 2 000 000.

3. Investeringsanslag till nybyggnader för nomadskolorna.

Till nybyggnader för nomadskolorna och till reparations- och ändringsarbeten vid nomadskolanläggningen i Änge ha under budgetåren 1939/40 och 1941/47 anvisats anslag med tillhoppa 3 237 000 kronor. Genom särskilda beslut har Kungl. Maj:t föreskrivit, att av nämnda belopp 408 500 kronor skulle användas till utförande av nomadskolanläggningar i Jänsmässholmen (Jämtland) och Storvallen (Härjedalen) samt till reparations- och ändringsarbeten vid nomadskolanläggningen i Änge (Jämtland).

Nomadskolbyggnadskommittén för Jämtlands län har — med förmålan att de tidigare anvisade medlen på grund av prisförhöjningar och tillkomsten av vissa förut icke beräknade arbeten visat sig otillräckliga — hemställt om anvisande av ytterligare 40 000 kronor till färdigställande av byggnadsföretagen.

*Departements-
chefen.*

En ytterligare medelsanvisning av 40 000 kronor synes erforderlig för färdigställande av nomadskolanläggningarna i Storvallen och Änge. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnader för nomadskolorna* för budgetåret 1947/48 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av kronor 40 000.

4. Fortsatt disposition av det för budgetåret 1942/43 anvisade reservationsanslaget till Chalmers tekniska högskola: Reparation av högskolans äldre byggnader m. m.

Till detta ändamål anvisade riksdagen senast för budgetåret 1942/43 ett reservationsanslag av 175 000 kronor. Genom beslut den 29 juni 1946 medgav Kungl. Maj:t — efter inhämtande av samtycke därtill av 1946 års riksdag (propositionen nr 244, riksdagens skrivelse nr 455) — att vid utgången av budgetåret 1945/46 befintlig reservation å ifrågavarande reservationsanslag finge disponeras intill utgången av budgetåret 1946/47. I skrivelse den 4 februari 1947 har byggnadsstyrelsen anhållit att få disponera vid budgetårets utgång förefintlig behållning å anslaget jämväl under budgetåret 1947/48, enär de med anslaget avsedda byggnadsarbetena beräknades icke kunna slutföras under innevarande budgetår. Då jag funnit mig böra biträda byggnadsstyrelsens framställning, förordar jag, att riksdagens medgivande att disponera anslaget även under nästa budgetår inhämtas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

medgiva, att vid utgången av budgetåret 1946/47 befintlig reservation å det senast för budgetåret 1942/43 anvisade reservationsanslaget till Chalmers tekniska högskola: Reparation av högskolans äldre byggnader m. m. må disponeras intill utgången av budgetåret 1947/48.

Vad departementschefen sålunda under punkterna 1—4 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Åke Bruhn-Möller.

Iduns tryckeri, Esselte ab. Stockholm 1947
716918